

NAŠA MOČ

GLASILO
SLOVENSKEGA
DELAVSTVA

Izhaja vsak
: petek. :

Uredništvo in
upravnništvo v
Kopitarjevih
ulicah št. 6.

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 3—
poluletna . . . „ 1.50
četrtna . . . „ 0.75
Posam. šte. „ 0.10

Štev. 20. V LJUBLJANI, dne 16. aprila 1909. Leto IV.

TOBAČNO DELAVSTVO, POZOR!

Podporno društvo za delavke in delavce v ljubljanski tobačni tvornici vabi na svoj reden občen zbor, ki bo v petek, dne 23. aprila 1909, v prostorih S. K. S. Z. takoj po končanem delu v tvornici. Na občnem zboru govori državni in deželni poslanec dr. Janez Ev. Krek.

Sava. V nedeljo, dne 18. aprila, se vrši v »Delavskem domu«:

a) Konferenca gorenjskega krščansko-socialnega delavstva. Pričetek ob pol 10. uri dopoldne.

b) Popoldne ob pol 4. uri ustanovni shod Gorenjskega krščansko-socialnega delavskega političnega društva za radovljiški in kranjski politični okraj.

Banke, borze in njih vpliv na gospodarsko življenje.

(Poročal na socialnem kurzu S. K. S. Z. Ivan Podlesnik.)

A. BANKE.

I. Zgodovina bank.

Banke starega in srednjega veka se bistveno razlikujejo od današnjih bank. Banke starega in srednjega veka so bile le hranilnice in menjalnice denarja, pri tem ko so moderne banke sedanjega časa posredovalnice plačilnega in kreditnega prometa.

Bančne zavode so imeli že Kartazani, Fenici in Babilonci, zelo razširjene pa so bile banke pri Grkih in Rimljanih. V stari Grški so bili po največ duhovniki bankirji, ki so pri vseh pomembnejših tempelnih opravljali tudi bančno službo v tem smislu, da so s previdno upravo, posojili in oddajanjem v najem letne dohodke svetišča povečevali in tako nabirali zaklad svetišča. Svetišči v Delfi in Efezu sta veljali kot najbolj varni hranilnici denarja in drugih vrednosti. Vedno bolj prevladuje mnenje, da Herodot ni zažgal slavnega Dianinega svetišča v Efezu zato, da bi si ohranil svojo nesmrtnost, temveč zato, da bi s tem pokril rop, ki ga je storil nad zakladom tega svetišča. Toda tudi že v starem veku se je razvila med temi ban-

kami živahna konkurenca. Najhujši konkurentje bank pri svetiščih so bili takoimenovani »trapeziti«. Njihovo ime izvira od trapeca — miza. Glavni njih posel je bil shranjevanje denarja in plačilno posredovanje. V starem Rimu pa so opravljali posel trapcistov »argentarii«, katerih glavni posel je obstajal v nakupovanju in prodajanju tujih denarjev, shranjevanju denarja in izposojevanju proti zastavi. Do časov križarskih vojsk je bil bankir skoraj izključno menjalec denarja. Ti menjalci so postavljali ob priliki velikih sejmov svoje mize (banca) na trgih in so na teh mizah vagali in prodajali denar. Od teh mizi so dobili tudi ime. V Genovi n. pr. imamo že v 12. stoletju »bancherii« = bankirje. (Machod izvaja ime banka iz gotske besede »banck« = množica). Pozneje ti bankirji niso več denarja samo menjavali, temveč ga sprejemali tudi v shrambo in tako so se razvile depozitne kupčije. Začetkoma je bil v shrambo izročeni denar samo »depositum regulari«, t. j. bankir je moral na zahtevo hranilca izročiti prav tisti denar, tiste kose, katere mu je svojačasno hranilec izročil. Iz tega se je razvil »depositum irregulare«. Bankir je mogel v shrambo mu izročeni denar naprej posoditi. Ni mu bilo treba več vrniti isti denar, iste kose, temveč samo isto vsoto. Kdor pa je zaupanje zlorabil, je bil za celo življenje s tem onečaščen, da so mu razbili njegovo mizo — »banco rotto« odkoder izvira ime »bankroter«. Poleg teh bankirjev pa so obstajale že v istem času posebne trgovske hiše, banke, ki so sprejemale denar v shrambo in ga tudi menjavale. Iz teh prvih depozitnih poslov za shranjevanje denarja so se razvili depozitni posli za upravo denarja. Trгоvec n. pr. je vplačal pri banki znesek, katerega pa ni sam dvignil, temveč ga pustil pripisati v dobro računu svojega trgovskega prijatelja v poravnavo njegovega dolga. Ker je začel pri tem pri in odpisovanju denar krožiti, dobile so banke, ki so se pečale stemi posli ime žiro - banke. Najstarejša žiro - banka je bila benečanska banka že leta 1171. Ker pa je največ teh žiro - bank, ki so bile v rokah privatnikov v Italiji, propadlo, za to se je ustanovila leta 1587. državna žiro - banka, znana »Banco di Riallo«. Druga zelo važna banka pa je bila v Benetkah »Banco del Giro«. Šele deset let po ustanovitvi te banke v Benetkah se je ustanovila druga večja, tej slična banka v Amsterdamu.

Na Angleškem so bili prvi bankirji židje. Ljudstvo jih je sovražilo. Ko je kralj Edvard I. izgnal 15.000 židov in jih oropal njihovega premoženja, prešel je bančni posel na Angleškem na Lombarde. Ti so sprejemali obrestujoče depozite in dovoljevali posojila proti zastavi. Po njih se imenuje te vrste bančni posel »lombardna kupčija«. Leta 1694. pa je bila ustanovljena najslavnejša svetovna banka »Bank of England«.

Na Francoskem je ustanovil prvo banko škotec John Law. Imenovala se je »Banque générale«. Ustanovna glavnica je znašala šest milijonov frankov. Mnogoštevilne spekulativne kupčije so to banko kmalu uničile. Leta 1776. je bila pod imenom »Caisse d'escompte« ustanovljena nova banka, ki je propadla iz istega vzroka leta 1793. Tudi z mnogimi upi leta 1852. ustanovljena banka »Société générale de Crédit mobilier« je morala že leta 1867. likvidirati. Med modernimi privatnimi bankami na Francoskem zavzema leta 1853 ustanovljena banka »Crédit Lyonnais« najodličnejše mesto.

V Avstriji najstarejša banka je Avstro-Ogrska banka, ki se je razvila s cesarskim patentom 1. junija 1816. ustanovljene avstrijske nacionalne banke.

Za časa tridesetletne vojne je bila v Nemčiji ustanovljena prva banka leta 1619. Hamburška banka. Leta 1621. je bila v Nürnbergu ustanovljena Banco Publico; Friderik Veliki pa je leta 1765. ustanovil kraljevo žiro in posojilno banko v Berlinu, pri kateri pa je napačno poslovanje v tem oziru, da se je preveč razpoložljivega denarja vtaknilo v hipoteke, dovedlo leta 1806. do velike katastrofe. Zelo važno je tudi l. 1851. ustanovljeno diskontno društvo. V Nemčiji je obstajalo tudi več privatnih bank, ki so izdajale bankovce. Med nemškimi kredit. bankami zavzema danes prvo mesto leta 1870. ustanovljena Nemška banka. Navzlic ogromni množini privatnih bank, banke v Nemčiji lepo prospevajo, vendar pa se zelo opaža tendenca koncentracije. Manjše banke zginjajo ali pa se združujejo v večje. Sedaj obstoje v Nemčiji štiri močna bančna okrožja: okrožje Nemške banke, okrožje diskontnega društva, okrožje draždanske banke Schaafhausen, okrožje banke za trgovino in industrijo. Ta štiri okrožja reprezentujejo v akcijski glavnici in rezervah vrednost 1.980,585 milijonov mark.

II. Vrste bank.

V tehničnem oziru delimo banke: banke, ki se pečajo s pasivnim posli, t. j. takrat, ako banka kredit vzame; banke, ki se pečajo z aktivnim posli, t. j. takrat, ako banka kredit da; banke, ki se pečajo z indiferentnimi posli t. j., da banka kredita ne jemlje in ga ne da.

Teoretično prištevamo k bankam, ki se pečajo s pasivnimi posli sledeče banke: bankovčne, depozitne in banke, ki izdajajo zadolžnice; k bankam, ki se pečajo z aktivnimi posli pa prištevamo: diskontne, lombardne, kreditne in banke s tekočimi računi.

Praktično pa se ta razpredelba ne da izvesti. Samoobsebi je razumljivo, da spada k aktivnem tudi odgovarjajoč pasivni posel in pa narobe. Po kombinaciji aktivnih in pasivnih poslov nastane banka.

Z gospodarskega stališča pa delimo banke: Trgovske in obrtne banke, hipotečne in zemljiške banke, poljedelske banke.

S pravnega stališča razločujemo: podjetje posameznika in družabno podjetje. To poslednje delimo zopet: javne trgovske družbe, komanditne družbe, akcijske družbe, komanditne družbe na akcije, družbe z omejeno zavezo, družbe z neomejeno zavezo, dalje delimo banke še: imobilarne kreditne banke, mobilne kreditne banke, hranilnice.

III. Gospodarski pomen bank.

Banka in naj si bo velika ali majhna, ni nič drugega kot trgovina. Kakor imenujemo trgovca onega, ki svoj posel t. j. nakupovanje in prodajanje blaga obrtoma, to je večkrat spravlja in je njegovo opravilo združeno z namero, napraviti dobiček, tako imenujemo bankirja vsakega, ki obrtoma opravlja bančne posle, ki obrtuje v nakupovanju, prodajanju, shranjevanju, zamenjavanju, posojevanju denarja ali njega surogatov, t. j. vrednostnih papirjev, menic itd. Kakor imamo posamezne trgovce in trgovske družbe, ki se pečajo z blagovno trgovino, tako imamo tudi posamezne bankirje in bančne družbe, ki se pečajo z denarno trgovino.

Viri: Dr. Georg Obst: Geld, Bank und Börsenwesen. — R. Beigel: Katechismus des Bank- und Börsenwesens. — Friedrich Glaser: Die Börse. (Die Gesellschaft, herausgegeben von Martin Buber, Band XXII.) — Dr. Ludwig Psenner: Christliche Volkswirtschaftslehre.

Gospodarski pomen bančne trgovine tiči glavno v koncentraciji denarja. Anglež Walter Bagehot je jako značilno karakteriziral angleške banke ko je dejal: Angleški denar je zelo »posojljiv«. Angleži imajo pri denarni trgovini več poguma, kakor katerikoli drugi narod kontinenta. Pa če bi tudi poguma ne imeli, že dejstvo, da je denar pri banki deponiran, vpliva, da se lažje porabi. Milijon v posesti posameznega bankirja je velika moč: on lahko ta milijon posodi komur hoče; kdor denar rabi, pride k njemu, ker ve ali upa, da ima bankir denar. Ako pa se isti znesek v manjših delih semintja porazdeli, potem ni več moč. Nihče ne ve, kdo ima denar in na koga naj se obrne. Koncentracija denarja v bankah je, četudi ne edini, pa vendar glavni vzrok, da je angleški denarni trg tako pomemben in močan.

Kar je ta Anglež rekel o angleškem denarnem trgu, velja tudi o drugih državah, kajti povsod opazujemo, kako se je povzdignila in kako je ravno zadnjih desetletij napredovala denarna trgovina.

S koncentracijo denarja v bančnih podjetjih, ki nabirajo denar posojujejo osebam in krogom, ki ta denar produktivno porabijo, je možno, da se povzdigne industrija, trgovina, obrt in poljedelstvo. Brez kredita bi ne imeli bank, zadrug, hranilnic in posojilnic. Banka pa pravzaprav ni drugega kot posredovalnica kredita. One same nabirajo potom zaupanja strank denar, ki ga potem zopet zaupajo strankam, ki denar rabijo. Kakor je blagovni trgovec posredovalec med producentom in konsumentom, tako je banka posredovalnica med onimi, ki imajo odveč denarja in onimi, ki rabijo denar. Ker pa je to posredovanje združeno z namenom si napraviti dobiček, zato vpliva kakor pri blagovnem trgovcu, tako tudi pri bankirju. Banke torej določajo tudi cene denarja in ta namen na ceno denarja. S tem določanjem cene pa vplivajo na industrijo, trgovino in obrt.

Poglejmo razmere v sedanjem času: Pred letom še tako drag denar je sedaj poceni. Ponujajo ga skoraj banke, ki trpe nad težo obrestovanja hranilnih vlog. Že se zbirajo finančniki pri nas v Avstriji, ki na svojih shodih premišljujejo, kako bi znižali tako nenavadno visoko obrestno mero. Kako tudi ne. Diskontne postavke pri nas v Avstriji so najvišje. Berolin, Pariz, London, vse zaznamuje občutno nizki diskont. Privatni diskont v Parizu je padel na en četrt, pri nas stoji še vedno na višini 3 in ena osmina do tri in ena četrtnika. Razumljivo torej, da prihajajo množine denarja iz Nemčije, Francoske in Angleške v Avstrijo. Povsod denarja na izobilje. Kam ž njim? Na borzo? Pri nas straši na borzi. Homatije na Balkanu vplivajo. Kurzi rastejo in padajo. Kam z denarjem? V industrijo? Ta cvete. Celo pri nas na Slovenskem se ji obetajo boljši časi. Kar pa ni mogoče spraviti v industrijo, pa v hipoteke. Tudi ta misel se je že pri nas udomčila. Mnogo se zida. Domovi rastejo kar iz tal. Naše Rajfajznovke tarnajo, da delajo včasih pri ogromnih posestvih premajhne dobičke. Premalo posojil, preveč skoraj vlog. Vloge pa ne prinašajo dobička. Za našo denarno organizacijo je odprt ventil v Dalmaciji in Istri. Deželi gospodarsko zanemarjeni se dvigati, zato potrebuje kredita. Pri nas ga je nekaj. In vendar roma naše ljudstvo v Ameriko! Da, ker je tudi pri nas denar neakomerno razdeljen. So kraji, kjer cvete gospodarstvo, kjer je gospodarsko že močno probuje no ljudstvo. Imamo pa tudi našo Belo Krajino, kjer gospodarstvo spi, kjer je še malo gospodarskega duha, malo pa tudi pripomočka za gospodarski dvig in napredek dobrega ondotnega ljudstva. Zato srečavamo ravno največ teh ljudi med potniki v Ameriko.

Pri nas je samo malo v malem, kar se godi po svetu. Na celem svetu je postal denar po končani gospodarski krizi leta 1907—08 cenejši. Borze v Ameriki, Francoski, Angleški in Nemčiji so sejmji za gospodarstvo celega sveta. Na te borze izpeljejo banke denar v množinah in zato pada tudi njega vrednost. Posebno lahko je denar v Parizu. Credit Fonciere je znižal obrestno mero posojil na hipoteke od 4,5 odstotkov na 4,3 odstotka. Posebno se pozna lahkost denarja v Parizu po končani ruski emisiji. Težko je na Francoskem placirati vsakdanji denar po 1 in pol odstotka. Tudi v Nemčiji ni dosti boljše, tudi tamkaj omahuje odstotek za vsakdanji denar med 1 in pol do 2 odstotka in privatni diskont je padel na 17/8%. Zato silijo te dežele svoj denar v industrijo, ki se bujno razcveta, kar pa nam obeta čez nekaj let zopet gospodarsko krizo. Zakaj? Industrija, ki je vsled zadnje gospodarske krize mnogo trpela, bo sedaj vsled cenega kredita tudi prodirala, dokler ne bo dosegla višine, na kateri bo obstala. Nastopilo bo zopetno pomanjkanje denarja.

discontne mere bodo zrastle, postale neprenosne, oddaja blaga bo postala vsled hiperprodukcije nemogoča in posledica bo mrtvilo v produkciji. Konkurzi, brezdelje, padanje in izgubljanje dobička bo še bolj vplivalo na nemogućnost oddaje blaga, kupčija se bo omlakužila.

Banke torej vplivajo neposredno na draženje, na ceno produktov industrije in obrti in pa tudi na delavstvo. Vsa industrija, obrt in trgovina je navezana dandanes na kredit. Banke pa so posredovalnice kredita. Ako je torej denarja dovolj na denarnem trgu, potem je tudi kredita dovolj in ta kredit je poceni. V takih časih cvete industrija, obrt in trgovina. Ako pa se zgodi to, kar se je zgodilo lansko leto v Ameriki, da se zamaši pas velikih dotokov denarja na denarni trg, potem se skrči kredit, njega cena zraste, industrija, obrt in trgovina trpi. Vsled pomanjkanja denarja začno banke kredit odpovedovati, mu zvišajo obrestno mero, industrija trpi, po nji obrt, trgovina, delavstvo in ljudstvo pa največ: cena blagu poskoči, industrija in obrt ne producira več toliko kot v času obilnega kredita in zato se delavstvo odpušča iz služb. Banke same pa samo pridobe. Denar je v takih časih drag, zato ga tudi dražje oddajejo.

Pravna oblika vseh večjih bank je akcijska družba. Brezdvomno je pomen akcijskih družb za gospodarstvo velevažen, obenem pa je tudi splošno za ljudstvo pogubonosno. Zakaj? Zato ker akcijske družbe že po svoji naravi in sestavi nimajo namena delati v splošno, ljudsko korist, temveč delajo samo v korist velekapitala, iz katerega in za katerega se samo ustanavljajo te ali one vrste akcijske družbe, s tem ali onim namenom. Poglejmo samo nekatera poročila avstrijskih bank o njihovem poslovanju za preteklo leto.

Ogrska hipotečna banka izkazuje za preteklo leto K 4.608.000 dobička in je dala dividend 8 odstotkov.

»Mercur« izkazuje za preteklo leto K 2 milijona 193.070 dobička in je dal 9 odstotkov dividende.

Prometna banka izkazuje K 1.484.717 dobička in je dala 678 odstotkov dividende.

Union banka izkazuje K 4.427.947 in je dala 7 in pol odstotkov dividende.

Anglo - avstrijska banka izkazuje K 5 milijonov 349.559 in je dala osem odstotkov dividende.

Avstrijska hipotečna banka izkazuje K 677.051 dobička in je dala osem odstotkov dividende.

Dunajsko bančno društvo izkazuje K 13 milijonov 197.176 in je dalo 7 in pol odstotkov dividende.

To je samo sedem bank, ki so napravile skupaj preteklo leto K 31.936.520 dobička.

Kako se je ta dobiček porabil? V korist ljudstva? Ne temveč v korist akcionarjev, ki imajo ogromne svoje kapitalije založene plodnosno v akcijah teh podjetij. Dve tretjini tega dobička se je razdelilo kot dividenda. Seveda se reče, da je lastnik akcij ter podjetij lahko kdorkoli. To pač, toda glavni akcionarji so vendar velekapitalisti, ki imajo vložene milijone v teh podjetjih in so tudi pravi gospodarji teh podjetij. Oni odločujejo v poslovanju teh podjetij, oni si določujejo dividendo itd. in kar je tudi zelo važno: oni določujejo tudi ceno akcijam lastnega podjetja na borzah.

Če pa pogledamo sedaj naše zadruge, naše hranilnice in posojilnice. Kako majhne so v primeri s temi velemočmi svetovnega denarnega trga. In vendar, kako jih nadkriljujejo? V čem? Po svoji moralni moči. Po moči svojih ciljev in namenov. Tudi te vrste naših zadrug izkazujejo v svoji celoti lepe dobičke, ki pa se porabijo v splošno, ljudski blagor. Tudi te naše zadruge reprezentujejo gospodarsko moč, velesilo, pa ne po množini vplačane delniške glavnice, temveč po množini posameznikov, ki so v njih združeni v nepremagljivo enoto, iz katere veje vsepremagujoči duh delati za splošno korist na podlagi prijateljstva in ljubezni, ki temelji na nepremagljivem fundamente večnolepih, večnoveljavnih krščanskih načel. Kakšna razlika tamkaj in tukaj! Tamkaj stotine ljudi ki se kopljejo v zlato, ki mislijo samo na se, ki poznajo samo eno strast, strast po denarju — tukaj pa tisočglava množica poštenega, delavnega ljudstva, katerega vsak se čuti in se mora čutiti člana ene same družine, katere gospodarska moč se ne kaže v tisočih velikanskih gospodarskih podjetjih, temveč v tisočih src, ki se zavedajo, da če ni ljubezni ni moči, če ni moči ni dela, če ni dela ni blagoslova božjega, ki je vendar več vreden kot milijoni in milijarde, ugrabljene, oropane, izsesane iz mozga ljudstva.

Nastane vprašanje: ali mora biti tako? ali mora ostati naše gospodarsko in politično življenje odvisno samo v rokah posameznikov koncertriranega velekapitala? Brezdvomno je, da bo pri tem ostalo, dokler ne bo prišel v ljudstvo in sicer v najširše mase ljudstva globočji gospodarski duh in pa več smisla za skupno zadržno gospodarsko delo. Poglejmo samo na Angleško. Neoporekljivo je, da se je razvila angleška trgovina in industrija s pomočjo bank, ki niso nič drugega kot veliki rezervuari, v katere se steka milijonov studenčkov ljudskega denarja. Smisel za varčevanje je prešla v angleško ljudstvo že tako globoko, da ima tamkaj že skoro vsak delavec, vsaka branjevka svoj žiro - konto pri banki. Celo malenkosti se ne plačujejo več v denarju, temveč potom bančnih nakaznic ali čekov. Na ta način zbira ljudstvo ogromne kapitalije v bankah, katere potem seveda z vsemi ogromnimi prometnimi glavicami podpirajo veleindustriji in trgovini. Dobiček seveda se steka v večini tudi v žepe akcionarjev. Ne smemo pa tajiti, da participira tudi ljudstvo neposredno pri tem dobičku s tem, da dobiva obresti od najmanjših zneskov, ki jih vloga. Ali pa ne bi moglo ljudstvo samo, mali obrtnik, mali trgovec, kmet, delavec itd. direktno imeti dobiček od dobička, ki ga delajo banke z njegovim denarjem. Pač, toda le tedaj, ako bi dobile banke in sploh večja gospodarska podjetja zadržno obliko. Kaj je toraj naša naloga? Kaj je naloga pravic socialnih politikov celega sveta? Zbirati raztresene gospodarske moči v zadržna telesa, iz katerih naj se ustvarijo zadržne sile, ki bodo same prevzele ustanovljanje in upravljanje bank in drugih večjih gospodarskih podjetij in tako postavile na mesto v kapitalistično velemoč združenih posameznikov zadržna telesa, ki bodo reprezentirala moč tisočev posameznikov, katerim kapitalije sama na sebi pomenijo malo, združene pa v velemoč, ki ne služi posameznim bogatašem, temveč ljudstvu.

Velika naloga čaka na tem polju naša izobraževalna društva, ki ravno s svojimi predavanji lahko odpirajo oči ljudstvu, da bo dobilo jasnejši pogled na gospodarsko polje in se intenzivnejše udeleževalo našega zadržnega dela. Pomislimo samo, koliko nejasnosti je še med našim ljudstvom glede naših gospodarskih naprav, glede hranilnic in posojilnic, kmetijskih družtev itd. Koliko dela, in sicer lepega: koristnega dela čaka v tem naši izobraževalna društva, ki naj ne iščejo svoje naloge samo v prirejanju navdušujočih predavanj in veselje, temveč tudi v pojasnjevanju in razlaganju pomena podrobnega gospodarskega dela.

Duh je, ki oživlja. Ta duh pa mora preiti v najširše mase ljudstva. Mora iste vzbuditi, navdušiti, strniti s silo, ki edina se bo mogla postaviti proti premoči v bankah koncertriranega kapitala posameznikov-bogatašev in pa tudi premoči v kartele združenih bank, katerih voditelji ne vplivajo samo s svojo velemočjo na industrijo, obrt, delavstvo itd., temveč obvladujejo svet, vladajo politiko, domačo in svetovno, razpolagajo z velesilo časopisja, vodijo vojske itd. Njim služi tudi

Borza.

Kaj je borza? Borzo imenujemo trg, na katerem se srečavajo vse v deželi ustvarjene narodnosti in na katerem iščejo vse po trgovini pripeljani produkti svoje odjemalce. Borza je trg, na katerem se srečavata ponudba in potreba. Rezultat tega srečavanja pa je cena ali kurz blagu (Geigel).

Od navadnih sejmov se razlikuje borza v tem, da kupcem kupljenega blaga ni treba takoj in natura prevzeti, temveč da ga ali lahko takoj prevzame, ali pa šele v poznejšem določenem času, ali pa tudi nikoli. V tem poslednjem se vzravna med prodajalcem in kupcem samo razlika cene med dnem prodaje in med dnem, ko bi se moralo blago izročiti.

Naloga borz je posredovati med producenti in konsumenti, med tistimi, ki blago rabijo in med tistimi, ki ga imajo v zalogi. Na podlagi povraščevanja po blagu in ponudbe blaga se določi potem cena ali kurz. Ako je povpraševanje veliko, ponudbe pa so majhne, potem cena poskoči. Ako pa so ponudbe velike, povpraševanje pa je majhno, potem cena pada.

Med brati in sestrami.

Dekleta, zavedajte se svojih pravic!

Trst. Potrebno je, da pride v javnost zadeva, o kateri se mnogo govori, posebno med našimi slovenskimi služkinjami. Slišijo se namreč pritožbe, da se naša dekleta premalo zanimajo za zavod sv. Nikolaja in da ga premalo

podpirajo. Od druge strani se pa dekleta pritožujejo, da veje v zavodu njim nasprotni liberalni duh in da ga kot tacega ne bodo podpirale. Recimo, da zavod v resnici hoče sedeti na dveh stolih, pastorka pa le nobena ni rada. Ko bi se dekleta hotele le nekoliko bolj zanimati za stvar, bilo bi že bolje. Dasi je zavod le neko dobrodelno društvo, ki je namenjeno podpirati brezposelne služkinje, poleg tega pa sprejema tudi dekleta, ki so v službi, kot članice, da zavod podpirajo s svojimi mesečnimi doneski in v prostem času iščejo tamkaj razvedrila. Zatorej bi bilo prav umestno, da bi se ga dekleta nekoliko bolj oprijele in ga podpirale, ker ima res hvalevreden namen, da sprejema dekleta za časa brezposelnosti, jih prenočuje in hrani. Ako pa tamkaj veje liberalna sapa, tega tudi vodstvo ni krivo, temveč dekleta, ki se na občnem zboru ne zavedajo svojih pravic. Ali morda vodstvo samo sebe voli, če je to drugim všeč ali ne? Teh pravic ni nikjer in tudi tu ne smejo veljati. Ako pogledamo § 19. zavodskih pravil, vidimo pod črko a) da »občni zbor ima pravico razsojevati, potrjevati ali pa ugovarjati o odobrovanju delovanju«, pod črko c) ima pravico »voliti odbor«. Torej je bila v teku desetih let že marsikdaj priložnost dana, si izvoliti osebe bolj po svojih mislih. To je že precej pretirano, da se radi par neljubih oseb cela stvar pusti samo sebi kar tje v en dan. Dotične osebe pa, ki so že toliko morale radi tega preslišati, so prav čudne, da že same od sebe od vodstva ne odstopijo. Ljubljanski zavod sv. Marte prav lepo napreduje, dasi ves odbor, razun č. gosp. predsednika, sestoji iz samih služkinj in se nimajo nikomur klanjati, tu pa še tiste, katere so v odboru morajo le kimati, če je prav ali ni prav. Torej dekleta, zavedajte se v prvi vrsti svojih dolžnosti, potem pa tudi svojih pravic, ni če se vam jih ne dá, jih pa zahtevajte!

Idrija. V zadnji številki »Napreja« je zopet nekdo napisal nekaj neumnosti. Piše namreč: da kakor vidi, da je z njegovim pojasnilom o tistem cukerkuku Lapajnetu precej živo zadel. Radovedni smo, v kateri številki »Napreja« je to pojasnil, v resnici ni še nikjer pojasnil, kam da je spravil ravnatelj mokraškega konsuma isti račun, kateri je bil naravnost na mokraški konsum naslovljen, katerega je moral, dasi nerad, končno le obdržati. Dalje piše: Čez mesec dni začne Lapajne govoriti o nekem Francku z Linca, za kar se pa niso v mokraškem konsumu nič brigali. To pa radi verjamemo, da se niso nič brigali za isti račun, dokler ni Franck opominjal, tudi ni čuda, saj to je njih stara navada. Dalje tudi piše: Torej to naj bi povedal Lapajne svojim članom, kakor je bilo s tistim računom za 61 kron, ki trdi, da ni njegov. Našim članom smo dosti pojasnili v »Naši Moči« št. 9. in št. 11. Ako mogoče dopisnik »Napreja« ni bral, naj se oglasi v pisarni Krščanskega gospodarskega društva, tam dobi obedve številki brezplačno. Konečno piše dopisnik: Pove naj tudi mož svojim članom, kako je mogoče, da se v katoliškem konsumu ravno za toliko kron dividende izplača, kot se proda blaga, ter kam gre pa dividenda od izgubljenih znamk. Tega pa ni potreba posebej praviti članom, ker dobe vsako leto računski zaključek tiskan v roko, na katerem je tudi isto zabeleženo, kar tudi člani dobro razumejo. Prepričani smo pa, da tudi dopisnik »Napreja« dobi naš računski zaključek v roko, samo razume se ne na njega, akoravno je čisto razločno sestavljen, zatorej se mu je pa še bolj smejati, kakor sodrugom na pokopališču pri pogrebu rudarja Sedeja, in zagadel ni dopisnik »Napreja« le oslova senca, kakor idrijski sodrugi, ampak popolnoma osel, potem pa najši bode tudi ravnatelj mokraškega konsuma.

Občni zbor I. tržiškega delavskega konsumnega društva vršil se je v nedeljo, dne 4. aprila t. l., ob 3. uri popoldne. Zastopano je bilo društvo na tem zboru v lepem številu, narkar se je razvil program. Predsednik pozdravlja vse došle in razloži delovanje v minulemu letu: ustanovila se je tudi podružnica v Križah, katera deluje povoljno in se bo v bodoče razvila po vsem okraju, najsi nasprotniki sklepajo še take laži, naj obrekujejo še tako. Zastonj vsa prizadevanja. Društvo bo šlo mirno naprej do cilja, ki ga ima načrtanega, razvidno je delovanje iz računskega zaključka, res, da ni Bog vé kaj, a prvo leto, ko se je vse poralo v podružnici opravi, je zadostno, v prihodnje bo pa večje poročilo. Zborovanje se je z navdušenostjo zaključilo. Računski zaključek se objavi v eni prihodnjih številki.

Afera Čobal-Gostinčar. Glasilo rdečkarjev je pred nedavnim časom prineslo poročilo o vzklicni razpravi proti Mihaelu Čobalu v kazenski zadevi radi nespodobnega vedenja proti poslancu Gostinčarju na znanem radeškem

shodu 31. maja l. l. Kdor je to poročilo čital, mora si misliti, da je bil Čobal popolnoma oproščen. Resnici na ljubo konstatiramo, da je bil Čobal pravomočno obsojen v Litiji na 24 ur zapora, v Radečah pa na 30 kron globe in povrnitev dotičnih stroškov; le radi besede »lažnjivec« je bil oproščen, ker je okrožno sodišče v Rudolfovem mnenja, da se obremenilne priče morda motijo. Stvar še ni končana in dokazalo se bode, da se je ravno Čobal s svojimi pričami in njegovo trobilo »Rdeči Prapor« korenito zmotil. Baje se je pričela nova preiskava zoper nekatere njegove priče.

Žensko socialno vprašanje.

Drage mladenke! Naš položaj postaja vedno resnejši, in me smo dolžne prijeti za orožje samobrambe. Zdaj se nam bliža slab čas, poletje. Kateri se zdaj le malo dozdeva, da bo morda začetkom poletja s službe odpuščena, išče si zdaj varnejega prostora, da bo tudi čez poletje preskrbljena. Radi te neprilike se zdaj dekleta precej menjajo in marsikateri se prišmeri, da pride z dežja pod kap. Ko bi morda v prejšnji službi ostala, mogoče bi ji vsaj za časa počitnic njeno mesečno plačo plačali, na hrano bi jo pa domov k starišem poslali. V novi službi pa še tega ne bo dobila. Navadno delodajalci tega ne povedo, da jo poleti ne bodo rabili, če jih pa vprašaš, če je služba trajna, odgovore z nejasno besedo: »Če bom z vami zadovoljna, vas ne bom proč poslala.« Da, zadovoljna. V čem pa naj obstoji ta zadovoljnost? Ali ne mar v tem, da s človekom delajo, kar se jim zljubi, ga zmerjajo, psujejo, stradajo, potem naj se jim pa še z veseljem obrazom klanja, hvali in roke poljubuje; če pa tega ne stori, ga pa odslove, ker niso z njim zadovoljni, in tako je za »luftinženirja« za kake dva do tri mesece. In tudi če je gospoda ne odslovi, vsaka sama rada to stori, četudi težkim srcem, misleča: »bolje suha skorja v miru, kakor pečena gos v prepiru.« Bi li dekleta ne mogle v tem oziru nekoliko ena drugi na roko iti, vsaj nekatere, ki so že po več let v enem mestu in so jim že povečem znane vse boljše in tudi slabe službe. Te bi lahko druge opozorile na take službe, da bi jo nobena ne sprejela. Seveda bi dekleta morale malo bolj na to gledati, da bi preje ne odpovedale službe, dokler nimajo že druge zagotovljene, katera bo morda boljša ali vsaj trajnejša. Če že ne morejo dobiti trajne službe, da so vsaj v prvi, dokler je mogoče. To je že hvalevredno radi spričevala.

Draga dekleta! V tem oziru vam pač ni treba tako tankovestne biti, da bi mislile, da lje to kaka velika napaka, temveč to je ljubezen, ki jo morate imeti do svojih sotrpink. Le pogledite, poletni čas v zavode za brezposelne služkinje, ali tudi v druge posredovalnice koliko jih je brez službe, koliko deklet je brez domovja? Ali če ga imajo, kako je zopet ta ubog. Koliko deklet je, ki so povsod doma, kamor pridejo, doma so tudi na cesti ker se poštenje in npravnost prodaja. Prodajo in zapravijo vse najdražje, kar imajo, da si življenje ohranijo. Ali naj bi se človek ne jezil nad tako umazanostjo, sebičnostjo, lakomnostjo ali potratnostjo, ki vé le za svoj trebuh, poleg tega, ko druge tira v nesrečo in sramoto. Da, poročke marsikdo, včasih so bili posli mnogo boljši in zvestejši, kakor so sedaj. Temu tudi jaz ne oporekam, ako se ozmemo 30, 40 do 50 let v preteklost, takrat je bil posel pri hiši, kakor kak domač družinski ud, delodajalec je skrbel za posla, kakor skrbje skrbni stariši za svoje otroke, skoro da se niso ločili od domačih. Pogledimo pa sedaj v družine, posebno kjer je več otrok in vsi so razposajeni. Koliko zbadljivih besed mora uboga pestunja preslišati od otrok, ki so iste slišali od svojih staršev, da celo tepejo in sujejo jih, dekleta pa mora molčati, če hoče, da se še hujša ploha besedi čez njo ne vlije. Pravijo, saj je otrok in otroku ni zameriti. Da, res, otrok je, komaj je za dobre dve pedi od tal, pa že vé, da je nekaj več, da tudi njegova beseda mora veljati. Že takrat so vže nižje ljudstvo zaničevati, postrani gledati, brezpotrebno delo napravljati in šikanirati.

Zatoraj dekleta, branimo ena drugo s tem, da bi se dekleta kolikor možno ogibale takih služb. Če bodo take družine videle, da jim nobena ne gre na lim, bodo primorane njim stanje zboljšati. Pred vsem pa tudi nikar ne pozabite na skupno organizacijo in na naš list »Naša Moč«, da bi se v obilnem številu nanj naročile, podpirale ga tudi z dopisi, da se tako naše misli zedinijo, da bi morale potem krepkeje delati z združenimi močmi za preosnovno poselskega reda. Čakati, da se samo nekatere tova-

rišice borijo za zboljšanje neznosnih in žalostnih razmer služkinj, to škoduje vsem. Vsaka služkinja naj izpolni svojo dolžnost, pa bo šlo. Dokler se ne zedinimo, ne moremo upati, da se nam kaj zboljša. Ako vsaka sotrpinka išče le svoje osebne koristi in ne stanovskih, potem lahko doživimo in sicer prav kmalu, da se bo z nami še krutejše postopalo kakor doslej. Tovarišice! Združimo se tesno in vse brez razlike na skupno delo, če smo enkrat vse edine, potem lahko zahtevamo, da dobimo poleg dolžnosti in dela tudi iste pravice in plačo, katero pošteno zaslužimo.

Priporočamo našim rodbinam KOLINSKO CIKORIJO.

Dobroznana deželna lekarna
pri

„Mariji pomagaj“

Ljubljana, Resljeva cesta št. 1

poleg jubilejnega mostu

Mr. Ph. Milan Leusteka

priporoča:

Antiseptična Melousine-ustna in zobna voda	—50
Tannochinin-tinktura za lase	—50
Železnato China-vino, velika steklenica	120
Želodec krepčujoče vino, velika steklenica	—80
Planinski zeliščni sok, steklenica	—50
Odvajalne kroglice, škatljica	—21
Želodčna esenca, steklenica	—10
Melousine-mazilo in milo za lica	—35

A. Lukič

Slovenska

konfekcijska trgovina
za gospode, dame, dečke in deklice

Ljubljana
Pred škofijo 19.

A. Žibert

Ljubljana, Prešernove ulice

priporoča

svojo veliko zalogo čevljev
domačega izdelka.

SL. OBČINSTVU SE VLJUDNO PRIPOROČA

SPECERIJSKA TRGOVINA

IVANA TONICH

TRŽAŠKA CESTA ŠT. 4.

Angleško skladišče oblek

O. Bernatović

Ljubljana, Glavni trg 5.

Največja in najlepša zaloga konfekcije za gospode in dečke kakor tudi vedno zadnje novosti za dame in deklince. — Cene jako nizke.

Ivan Podlesnik ml.

Ljubljana, Stari trg št. 10

priporoča svojo

trgovino s klobuki in čevlji

Velika zaloga.

Solidno blago.

Zmerne cene.

Velika zaloga. Nizke cene!

Radi velike zaloge znatno znižane cene!!!

Ugodna prilika za nakup: vezenin, pričetih in izvršenih žen. ročnih del, idrijskih čipk, vstavkov, svile, volne, bombaža itd.

Velika izbira drobnega in modnega blaga:

rokavic, nogavic, ovratnikov, kravat itd.

Predtisk in vezenje monogramov ter drugih risb.

Primerna darila za godove in druge prilike.

Priporoča se velespoštovanjem

F. Meršol, Ljubljana, Mestni trg šte. 18.

Velika zaloga. Nizke cene!

Zastonj torej brezplačno

dobi vsak človek

v lekarni Trnkóczy zraven rotovža, lepo tiskano deset zapovedi za zdravje.

Tudi po pošti se brezplačno razpošiljajo.

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta šte. 8, pritličje

lastna glavnica K 354.645.15

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne, ter jih obrestuje po

$4\frac{1}{2}\%$

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 K čistih 4 K 50 v na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so poštno-hranilne položnice na razpolago.

Fotografski umetni zavod

Avg. Berthold

Ljubljana, Sodnijske ulice št. 15.

Izvrševanje vseh v fotografsko stroko spadajočih naročil, kakor: povečevanje, reproduciranje, fotografiranje tehničnih predmetov, interierjev itd.

Vsa dela se izvršujejo točno tudi v največji množini.

Kdor hoče varno, mirno in hitro v

AMERIKO

potovati, naj se obrne na od visoke c. kr. deželne vlade potrjenega glavnega zastopnika

Fr. Seunig, Ljubljana

Kolodvorske ulice šte. 28.

Odprava potnikov samo z najnovejšimi parniki velikani:

Kaiserin Auguste Viktoria nosi 25.000 ton

Amerika 24.000 "

President Lincoln 20.000 "

President Grant 20.000 "

Vožnja Ljubljana-Hamburg traja z na novo uvedenimi direktnimi voznimi kartami, brez vsake menjave, okroglo samo 1½ dneva ter ima potnik pravico porabe brzovlakov po celi črti od avstrijske meje (Eger) naprej.

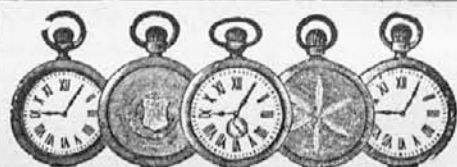
Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernove ulice 9

priporočata

svojo največjo zalogo zgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke in

novosti v konfekciji za dame.

Ustanovljeno leta 1862.

Milko Krapeš urar

Podružnica Resljeva cesta št. 2 v Ljubljani Podružnica Resljeva cesta št. 2 prej g. Jos. Černe. Jurčičev trg šte. 3, pri železnem mostu

zlatih, srebrnih, tula- in nikelnastih ur, verižic, stenskih in nihajnih ur, uhanov in prstanov

Kupuje in zamenjava staro zlato in srebro. Gosp. urarjem v mestu in na deželi priporočam svojo izredno veliko zalogo fouratur. — Glavno zastopstvo za Kranjsko zaloga strun za nihalne ure v vseh dolžinah in debelostih. Slovenske plošče za gramofone, kakor tudi gramofone in igre.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini:

Janko Češnik

(pri Češniku)

Stritarjeve ulice LJUBLJANA Lingarjeve ulice v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva. Cene najnižje.

Uzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg št. 19 reg. zadruga z om. por. Kongresni trg št. 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure po $4\frac{3}{4}\%$, to je: daje za 200 kron 9 kron 50 vinarjev na leto.

Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo.

Rentni davek plača hranilnica sama. Najsigurnejša prilika za štedenje.

Kanonik A. Kalan l. r., Kanonik A. Sušnik l. r., predsednik. podpredsednik.

Pivovarna J. PERLES

Ljubljana, Prešernove ulice 7, Ljubljana

priporoča izvrstno marčno pivo v sodčkih in steklenicah.

Najstarejša svečarska tvrdka. — Ustan. pred 100 leti.

FR. ŠUPEVC

priporoča veleč. duhovščini ter slavnemu občinstvu **zajamčeno pristne čebelno-voščene sveče** za cerkev, pogrebe in procesije.

voščene zvitke, izborni med-pitanec koji se dobiva v steklenicah, skatljah in škafih v poljubni velikosti ter poceni. — Za obila naročila se toplo priporoča in zagotavlja točno in pošteno postrežbo.

Ljubljana, Prešernove (Slomove) ulice št. 7. Perlesova hiša.

Prva slovenska modna trgovina

Engelbert Skušek

Ljubljana, Mestni trg št. 19

se najtopleje priporoča.

Blago in cene brez konkurence.

Na drobno!

A. Šarabon

Na debelo!

Glavna trgovina: Zaloška oesta 1

Ljubljana

Filijalka: Martinova cesta 24

Velika zaloga špeceriljskega blaga, žganja, moke in deželnih pridelkov.

Novourejena pražarna za kavo z električnim obratom.

Vsak dan sveže žgana kava.

Glavna zaloga rudninske vode.